

Чумак Валентина Дмитрівна, к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія
Горпинченко Катерина Миколаївна, аспірант
Полтавська державна аграрна академія

ОЦІНКА МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах господарювання через постійну конкурентну боротьбу на ринку, нестабільність на макрорівні багато підприємств опинилося у кризовому стані і постають перед необхідністю розробки та впровадження системи антикризового управління.

Важливою складовою такої системи є наявність ефективного механізму діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства, своєчасне застосування якого дозволяє завчасно виявити ознаки кризових явищ та прийняти адекватні рішення щодо їх усунення.

Діагностика кризового стану та ймовірності банкрутства, залежно від мети та суб'єкта проведення, може передбачати застосування різних методів та інструментів. У зарубіжній практиці для її проведення використовують математичні моделі, за допомогою яких формують узагальнюючий показник фінансового стану, тоб-то його інтегральну оцінку.

Широкого практичного застосування набули такі моделі: Альтмана, Романа Ліса, Тафлера, Фулмера, Спрінгейта, метод рейтингової оцінки фінансового стану (Сайфуліна Р. С., Кадикова Г. Г.) тощо. Серед вітчизняних моделей діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства найбільшого поширення набула дискримінантна модель, розроблена О. Терещенком. Методики окремих вчених включають надвелику кількість показників, більшість з яких є дублюванням тих, що характеризують одні і ті ж аспекти діяльності (наприклад, коефіцієнт обороту та час обороту обігових коштів,

коефіцієнт обороту та час обороту виробничих запасів, коефіцієнт автономії та фінансової залежності тощо).

Відомо, що якість та ефективність діагностики залежить, насамперед, від набору оціночних показників. З одного боку, включення до методики значної кількості показників дає можливість максимально і різнобічно проаналізувати діяльність та фінансовий стан підприємства. З іншого, велика їх кількість робить роботу аналітиків складною та тривалою, а також може створити нечітку загальну картину фінансового стану, у зв'язку із суперечливими значеннями окремих показників. Тому при розробці методики діагностики кризового стану систему оціночних показників необхідно формувати таким чином, щоб вони не дублювали один одного, характеризувалися незначною кількістю і при цьому відображали всі найважливіші аспекти діяльності підприємства.

У запропонованих методиках як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями, вирішальне значення при оцінці кризового стану та ймовірності банкрутства відіграють показники прибутковості та рентабельності. Такий підхід є прийнятним лише для зарубіжних підприємств, які намагаються відобразити у звітності якнайбільшу величину прибутку з метою підвищення курсу своїх акцій. Для вітчизняних товаровиробників застосування такого підходу є не зовсім коректним. Це пов'язано, насамперед, із тим, що окремі показники фінансової звітності можуть бути викривленими. Бажання підприємств приховати реальні доходи від оподаткування часто призводить до недостовірності показників, розрахованих на основі даних фінансової звітності.

Більшість із запропонованих методик не передбачає аналізу показників ділової активності підприємства. На нашу думку, їх розрахунок, зокрема внутрішньої та зовнішньої ділової активності, має вкрай важливе значення, адже дозволяє оцінити наявність та ефективність економічного потенціалу підприємства, а також існуючі ризики в умовах жорсткої конкурентної боротьби та нестабільності ринкового середовища. Окрім цього, результати їх розрахунку можуть стати вагомим підґрунтям для прийняття адекватних

рішень стосовно майна підприємства та раціональності його використання.

У переважній більшості запропонованих методик діагностики кризового стану не передбачається розрахунок показників, які враховували б вплив зовнішніх факторів (особливо конкурентів) на діяльність підприємства. Необхідність їх аналізу пов'язана з тим, що порівняно з конкуруючими сторонами підприємство може мати відносно стійкий фінансовий стан і вести досить успішну діяльність на ринку, тоді як існуючі нормативи характеризуватимуть його стан як нестійкий чи кризовий і навпаки. У кінцевому результаті така ситуація може негативно позначитись на відносинах з кредиторами, інвесторами, постачальниками, клієнтами та іншими сторонами.

Отже, підсумовуючи вище викладене, найбільш перспективним напрямом подальших досліджень з даного питання є розробка методики поетапної діагностики кризового стану підприємств, яка дозволить адекватно передбачати та оцінювати кризові явища, виявляти їх причинно-наслідкові зв'язки і, при цьому, виключатиме з аналізу всі зазначені вище недоліки.

Література

1. Коваленко О. В. Експрес-діагностика неплатоспроможності як необхідна складова механізму запобігання загрозі банкрутства підприємства / О. В. Коваленко // Держава та регіони. – 2013. – № 1. – С. 119–123.
2. Рязєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рязєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 177–181.
3. Рясних Є. Г. Моделі діагностики та прогнозування банкрутства / Рясних Є. Г., Шкілюк Л. О. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 2. – С. 30–33.
4. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2006. – 268 с.